

UVOD

Nasuprot opštem uvjerenju, elektronske transakcije nisu nikakva novost. Prvi elektronski transfer novca izvršen je još davne 1860. godine. Transfer je izvršila firma *Western Union* iz SAD-a, uz pomoć telegrafa, a kasnije je telegrafski transfer novca postao uobičajen.

Razvoj elektronskog bankarstva u današnjem smislu riječi započeo je krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina dvadesetog vijeka. Želja je bila da se stvori jeftin, pouzdan elektronski platni sistem, kao alternativa čekovima. Plan je bio jednostavan: pretvaranje periodičnih sitnih plaćanja čekovima, npr. zarade i premije osiguranja, u posebno oblikovanu platnu evidenciju koja će moći da se „čita“ uz pomoć računara. Rezultat ovih napora bila je prva automatska klirinška banka (*ACH — Automated Clearing House*), koja je počela s radom 1972. godine.

Kao reakcija na povećanu tražnju za međunarodnim obračunom transakcija valutama i vrijednosnim papirima, razvijeni su elektronski platni sistemi za plaćanja na veliko. U oblasti međubankarskog izvještavanja trenutno dominira *SWIFT*, koji je osnovan 1973. godine u Briselu.¹ *SWIFT* je u vlasništvu njegovih članica, tj. konzorcijuma koji se sastoji od preko 2.200 banaka.

Prema nekim procjenama nepotrebni transakcioni troškovi iznose preko 400 milijardi dolara godišnje, a oni se mogu smanjiti za 25 i više procenata putem skraćivanja procedura i razvoja trgovine „bez papira“. U centru ovakvih promjena nalaziće se automatizacija obračuna plaćanja na malo.

Automatizacija transakcija u bankarstvu na malo dugo je odlagana zbog toga što je vrijednost prosječne transakcije relativno mala. Prije samo desetak godina cijene neophodne opreme i infrastrukture za formiranje platnih sistema na malo bile su toliko visoke da bi troškovi za obradu jedne transakcije u novoformiranim sistemima bili veći od vrijednosti same transakcije.

Trendovi u informacionoj i komunikacionoj tehnologiji, kao što je smanjenje troškova računarske obrade podataka, razvoj digitalne bežične komunikacije,

¹ Prof.dr. Nenad M. Vunjak, prof.dr. Ljubomir D. Kovačević, „Bankarstvo“, Subotica, 2006 str. 284-285

standardizacija i sl. utiču na smanjenje cijena računarske i komunikacione opreme, čime se smanjuju troškovi po jednoj transakciji u bankarstvu na malo.

Nova revolucija u oblasti tehnologizacije bankarstva bazirana je na ideji da se za automatizaciju transakcija u bankarstvu na malo ne formira nova infrastruktura, već da se iskoristi postojeća infrastruktura javnih računarskih mreža, prije svega Interneta. Veliki problem, međutim, predstavlja nedovoljna bezbjednost transakcija koje se obavljaju tim putem. Zbog toga korišćenje kriptografije predstavlja veoma važnu sigurnosnu mjeru prilikom dizajniranja platnih sistema i protokola.